

Asertivi u hrvatskome jeziku

Novak, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:639698>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

HELENA NOVAK

ASERTIVI U HRVATSKOME JEZIKU

Završni rad

PULA, 2016.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

HELENA NOVAK

ASERTIVI U HRVATSKOME JEZIKU

Završni rad

JMBAG: 0303043867

STUDIJSKI SMJER: HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PREDMET: LINGVISTIKA TEKSTA

ZNANSTVENO PODRUČJE: HUMANISTIČKE ZNANOSTI

ZNANSTVENO POLJE: FILOLOGIJA

ZNANSTVENA GRANA: KROATISTIKA

MENTORICA: Izv. prof. dr. sc. Blaženka Martinović

Dr. sc. Teodora Fonović Cvijanović

PULA, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Helena Novak, kandidat za prvostupnicu Hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica:

U Puli, rujan 2016. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Helena Novak, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Asertivi u hrvatskome jeziku* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2016. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. LINGVISTIKA TEKSTA	3
2.1. RAZVOJ LINGVISTIKE TEKSTA	3
3. TEKSTUALNOST	4
3.1. KRITERIJI TEKSTUALNOSTI	4
3.2. ELEMENTI ANALIZE TEKSTA.....	5
4. TEKSTNE VRSTE.....	6
4.1. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA	6
4.1.1. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA U HRVATSKOME JEZIKU	9
4.1.1.1. DIREKTIVI	9
4.1.1.2. KOMISIVI.....	10
4.1.1.3. EKSPRESIVI.....	10
4.1.1.4. DEKLARATIVI.....	11
4.1.1.5. ASERTIVI	11
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	12
6. ANALIZA PREMA KRITERIJIMA TEKSTUALNOSTI.....	13
6.1. POVIJEST BOLESTI/ANAMNEZA.....	13
6.2. ŽIVOTOPIS/BIOGRAFIJA	18
6.3. OSMRTNICA/PARTA.....	25
6.4. OGLASI	29
6.5. HOROSKOP	32
7. ZAKLJUČAK	40
8. LITERATURA.....	42
9. SAŽETAK	44
10. SUMMARY	45
11. PRILOZI.....	46

1. UVOD

Tekstne su vrste globalni oblici organizacije teksta, a pravac tekstne lingvistike koji se njima bavi naziva se lingvistika tekstnih vrsta. Ona istražuje njihovu strukturu i funkciju.

Lingvistiku dvadesetoga stoljeća obilježilo je mnoštvo pravaca. Oni su bili teorijski i praktično orijentirani, ali su ostajali na rubu znanstvenoga interesa. Često se zanemarivala činjenica da jezik nije samo sustav apstraktnih znakova već da je jezik i društvena činjenica. Sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća težište interesa pomiče se na njegovu upotrebu u interakciji i konkretnoj komunikacijskoj situaciji. Pažnja se usmjerava na svrhu jezičnoga sustava, na ono što se njime može postići, a jezik se sagledava kao sredstvo djelovanja. Lingvistika se tada obogaćuje društveno-djelatnome dimenzijom. Osim načina i načela strukturiranja teksta istražuje se i njegova upotreba u komunikaciji (Ivanetić 2003: 1).

Predmetom analize postaju uporabni, tj. neknjiževni tekstovi koji su do tada bili zanemarivani. Uporabne tekstove često susrećemo u svakodnevnome životu i njima se koristimo u razne svrhe. Često smo i sami autori tekstnih vrsta, iako većinom nismo upoznati s pravilima takvih tekstova. Takvi tekstovi u hrvatskome jeziku imaju svoju strukturu, jezik i stil. Često su šablonizirani, dio su svakodnevne rutine, ali oni se i mijenjaju u skladu s razvojem društva, novim načinima komuniciranja među ljudima, itd.

U ovome završnome radu analizirat ćemo asertive u hrvatskome jeziku. Asertivi su tekstne vrste koje mogu imati funkciju informiranja, ekspliciranja, orijentiranja i animiranja. Odabrali smo pet vrsta asertiva iz skupine s osnovnom funkcijom informiranja. Na konkretnim primjerima odabranih tekstnih vrsta prikazat ćemo karakteristike pripadnosti određenoj tekstnoj vrsti, utvrditi zadovoljavaju li svi tekstovi sve kriterije tekstualnosti, utvrditi odstupanja od uobičajenih primjera i uočiti ćemo pogreške koje se u njima pojavljuju. Također, istražiti ćemo postoji li promjenjivost u pisanju određenih uporabnih tekstova s obzirom na ograničenost vremenom i prostorom.

2. LINGVISTIKA TEKSTA

Najstariji oblik bavljenja tekstem nalazimo u retorici starih Grka i Rimljana. Zadaća retoričara bila je podučavanje javnih govornika. Otkrivanje odgovarajućih ideja i njihov raspored te otkrivanje pravih izraza za te ideje obuhvaćali su glavna područja retorike. Retorika ima mnogo zajedničkih pretpostavki s poimanjem lingvistike teksta. (de Beaugrande i Dressler 2010: 26)

De Beaugrande i Dressler također spominju da se, kada se uzme u obzir način na koji nastaju jedinice teksta, na koji se prezentiraju i recipiraju, brojni aspekti teksta sustavno ponavljaju. U novije vrijeme lingvistika se koristi kao sredstvo otkrivanja i opisivanja stilova. Kod razvoja moderne lingvistike uobičajeno je bilo ograničiti istraživanje na okvire rečenice kao najveće cjeline koja ima i inherentnu strukturu. Sve strukture koje su nadilazile rečenicu prebačene su u domenu statistike. Ta raspodjela odražava osobinu jezika (de Beaugrande i Dressler 2010:28).

Tekstovi su bili i predmetom znanosti o književnosti te istraživanja kulturne antropologije. Bronislaw Malinowski (1923.) naglasio je da jezik treba shvatiti kao ljudsku aktivnost ako ga se želi proučavati.

2.1. RAZVOJ LINGVISTIKE TEKSTA

U davno doba, kada je čovjek spoznao jezik kao glavno sredstvo interpersonalne komunikacije, počinju začeci lingvističkih istraživanja. Lingvistika je kao samostalna znanstvena disciplina započela svoj razvoj prije otprilike dva stoljeća. Dva su glavna razloga zanimanja za jezične probleme. Prvi je želja za komuniciranjem s govornicima stranoga jezika kao i potreba za razumijevanjem nekog jezika, dok je drugi filozofsko razmatranje o naravi jezika. (Glovacki-Bernardi et al. 2001: 9-12; Škiljan 1980: 49)

Sumerani, Egipćani, Kinezi, Akađani i Feničani prvi su narodi kod kojih pronalazimo začetke zanimanja za jezične probleme, dok su, prema Campbellu (2003.), najranija istraživanja jezika sastavnim dijelom retorike, religije, biologije,

filozofije i pedagogije (2003.). Cilj radova o povijesti lingvistike bio je braniti stavove određenih škola, usmjeravanje na određenu temu i promicanje nacionalizma.

3. TEKSTUALNOST

Tekstualnost je pisanost teksta. Pojam tekstualnosti označuje brisanje granice između književnoga teksta i drugih tekstova. U tome smislu tekstualnost upućuje na to da jezik teksta ne obavlja samo reprezentaciju vanjskoga svijeta nego stvara višestruke učinke tijekom čitanja (Glovacki - Bernardi 1990: 17).

3.1. KRITERIJI TEKSTUALNOSTI

Tekstovi se međusobno razlikuju po svojoj pripadnosti tekstnoj vrsti te je zadatak znanosti o tekstu utvrditi koja su zajednička, a koja različita obilježja pojedinih tekstova i tekstnih vrsta. Tekst se definira kao komunikacijski događaj koji ispunjava sedam kriterija tekstualnosti:

- kohezija (sastavnice površinske strukture teksta, tj. riječi, organizirane su na temelju gramatičkih pravila i konvencija u pojedinome jeziku)
- koherencija (rezultat je kognitivnih procesa osoba koje upotrebljavaju tekst, što znači da koncepti i relacije iskazani u površinskoj strukturi teksta osobama postaju smisleni)
- intencionalnost (stav autora teksta koji želi stvoriti kohezivan i koherentan tekst koji će ispuniti njegove namjere i postići cilj)
- prihvatljivost (stav primatelja teksta da on očekuje kohezivan i koherentan tekst koji je za njega koristan ili relevantan)
- informativnost (količina očekivanog/poznatog i neočekivanog/nepoznatog u pojedinim dijelovima teksta)
- situativnost (relevantnost teksta za komunikacijsku situaciju)
- intertekstualnost (međuovisnost proizvodnje, odnosno recepcije teksta i znanja sudionika u komunikaciji o drugim tekstovima i o tekstnim vrstama).

Ovi kriteriji tekstualnosti nazivaju se konstitutivnim načelima komunikacije tekstovima.

Regulativna načela pak ne definiraju tekst, nego kontroliraju komunikaciju tekstom i za to su važna načela efikasnosti, efektnosti i primjerenosti teksta (de Beaugrande i Dressler 2010: 11-24).

3.2. ELEMENTI ANALIZE TEKSTA

Modeli analize tekstnih vrsta žele dokazati povezanost sastavnica teksta te njihov doprinos cjelini koju tvore. Najčešće se kao elementi analize pojavljuju:

- interakcijsko-situacijski kontekst
- funkcija
- sadržaj/tema
- makrostruktura
- mikrostruktura.

Prema Nadi Ivanetić (Ivanetić 2003: 23-54) interakcijsko-situacijski kontekst tekstnih vrsta obuhvaća određene situacije, a interakcijski okvir u kojemu tekstovi sudjeluju i/ili unose promjene. Takav kontekst obuhvaća emitenta i recipijenta, a u širem smislu, mjesto, vrijeme i medij komunikacije. Funkcija se odnosi na svrhovitost teksta ili namjeru koja je producenta navela da tekst ostvari. Struktura označuje makrostrukturu ili globalnu strukturu teksta, odnosno slijed sadržajno-funkcionalnih komponenata. Tekstovi mogu biti strukturirani ili nestrukturirani. Strukturirani tekstovi najčešće imaju tri dijela - uvod, središnji dio i završetak. Sadržaj/tema glavni je dio nekoga teksta. Tema je usko povezana s funkcijom teksta, ali i sa strukturom. Može se razvijati deskriptivno (opis događaja, postupaka, predmeta ili živih bića), narativno (rekonstrukcija nekog završenoga događaja) te argumentativno (obrazlaganje ili opovrgavanje neke teze).

4. TEKSTNE VRSTE

Tekstne su vrste oblik socijalne prakse. One su obrazac koji sudionicima komunikacije olakšava orijentaciju jer pokazuje nužne i moguće korake u nastanku složene komunikacijske radnje te ishod odabranih rješenja. Lingvistika tekstnih vrsta istražuje sustavne odnose među elementima cjeline, njihovu strukturu, funkciju i tipične tekstualne strategije te tako rekonstruira koncepte pojedinih uporabnih tekstova. (Ivanetić 2003: 3-4)

Svaki jezik ima niz izraza za označavanje tekstnih vrsta. Tekstna lingvistika nastoji objasniti te izraze. Za tekstnu vrstu postoji niz definicija, a neke su od njih sljedeće:

„Tekstne su vrste skupovi tekstova s određenim zajedničkim svojstvima.“ (Hartmann 1964: 23)

„Uporabne tekstne vrste su socijalno normiranje složene sheme djelovanja koje stoje na raspolaganju govornicima nekoga jezika.“ (Sandig 1972: 113)

„Tekstne su vrste konvencionalni obrasci složenih jezičnih radnji koje ujediniuju tipična kontekstualna/situacijska, komunikacijsko-funkcionalna i strukturalna (gramatička i tematska) obilježja.“ (Brinker 1992: 132)

„Tekstne su vrste jezične manifestacije (...) kognitivnih obrazaca (...), koje su se pokazale djelotvornima u postizanju specifičnih interakcijskih ciljeva.“ (Heinemann 2000: 523)

4.1. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA

Jedno je od središnjih područja lingvistike teksta klasifikacija tekstova i tekstnih vrsta. Kod svake se klasifikacije različite jedinice svrstavaju u više ili manje složen sustav kategorija. Klasifikacije podrazumijevaju protutipove tekstova, a ne konkretne tekstove. Oni se okupljaju u klase, na osnovi nekog obilježja, a tim se pojmom označava svaki nespecifičan skup tekstova. (Ivanetić 2003: 57)

Tablica 1 Hijerarhija tekstnih klasa prema Heinemannu (Ivanetić 2003: 57)

<p>tip teksta</p> <p>↑</p>	<p>informativni tekst</p>	<p>pisani tekst</p>
<p>klasa tekstnih vrsta 2</p> <p>↑</p>	<p>pisani tekst</p>	<p>pravni tekst</p>
<p>klasa tekstnih vrsta 1</p> <p>↑</p>	<p>novinski tekst</p>	<p>Propis</p>
<p>tekstna vrsta</p> <p>↑</p>	<p>vremenski izvještaj</p>	<p>Uredba</p>
<p>varijanta tekstne vrste</p>	<p>vremenski izvještaj za pomorce</p>	<p>pravilnik o cestovnom prometu</p>

Nada Ivanetić u monografiji *Uporabni tekstovi* (Ivanetić 2003: 58) navodi da postoje brojni pokušaji da se tekstne vrste klasificiraju na osnovi svojih različitih obilježja. Osnova za budući univerzalni model klasifikacije temelji se na Isenbergovu prijedlogu tipologije i zasniva se na kriteriju osnovnih interakcijskih uvjeta, odnosno ciljeva.

Tablica 2 Isenbergov prijedlog tipologije (Ivanetić 2003: 58)

	Cilj	Primjer
GNOSOGENI TEKSTOVI ¹	socijalna spoznaja	<i>monografija, disertacija, znanstveni članak</i>
KOPERONALNI TEKSTOVI	uspostavljanje i održavanje međuljudskih odnosa	<i>obiteljski razgovor, privatno pismo</i>
ERGOTROPNI TEKSTOVI ²	svladavanje praktičnih problema	<i>poslovno pismo, reportaža, predavanje</i>
KALOGENI TEKSTOVI ³	razvijanje socijalne fantazije	<i>roman, sonet, balada</i>
RELIGIOTROPNI TEKSTOVI	religiozno svladavanje bitka	<i>propovijed, molitva</i>
LUDOFILNI TEKSTOVI	zajednička zabava	<i>zagonetka, igra pogađanja</i>

Nada Ivanetić donosi najpoznatiju funkcionalističku klasifikaciju govornih činova koju je napravio Searl. Osnovu njegove klasifikacije čini govornikova namjera i obuhvaća pet tipova. (Ivanetić 2003: 60)

¹**Gnoseologija** (teorija spoznaje ili epistemologija) (grč. *ἐπιστήμη (epistēmē)* znanje, spoznaja - *λόγος (logos)* nauka) filozofska je disciplina koja ispituje mogućnosti istinite spoznaje i raspravlja o spoznajnim izvorima, obimu, pretpostavkama, granicama, kriteriju i objektivnoj vrijednosti spoznaje. (Klaić 1981 : 490-491)

² **Ergotropni živčani sustav** živčani je sustav s ergotropnom ulogom, čiji utjecaj stvara dispoziciju za povećanu radnu sposobnost. (Kostić, Stanojević 1968 : 668)

³ **Kalogen** je bjelanjčevinasta supstanca koja se nalazi u vezivnim vlaknima, kostima, hrskavici itd.

Tablica 3 Searleova klasifikacija

	ASERTIVI	DIREKTIVI	KOMISIVI	EKSPRESIVI	DEKLARATIVI
Cilj	reći kako stvari stoje	navesti ljude da nešto učine	obvezati se da nešto učinimo	izraziti osjećaje i stavove	promijeniti svijet
Primjer	<i>tvrdnja, obavijest</i>	<i>molba, savjet</i>	<i>obećanje, prijetnja</i>	<i>isprika, predbacivanje</i>	<i>definiranje, davanje otkaza</i>

4.1.1. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA U HRVATSKOME JEZIKU

Polazište za označavanje mnogih klasifikacijskih vrsta jest leksem. On može također biti i osnova za njihovu klasifikaciju, a od njih će i poći klasifikacija uporabnih tekstnih vrsta u hrvatskome jeziku, koje će se kategorizirati u pet tipova po uzoru na Searla. Nada Ivanetić u monografiji *Uporabni tekstovi* (2003.) navodi da je pojam tekst ograničen i koherentan niz jezičnih znakova koji kao cjelina signalizira prepoznatljivu komunikacijsku funkciju. Autorova interpretacija korpusa također je važna za klasifikaciju tekstnih vrsta pa tako ponekad različiti autori pojedine tekstne vrste svrstavaju u različite funkcionalne tipove jer ih povezuju s različitom svrhom. (Ivanetić 2003: 66-68)

Podjela na pet funkcionalnih tipova samo je gruba klasifikacija ukupnoga inventara tekstnih vrsta. Po njoj se tekstne vrste dijele na direktive, komisive, ekspresive, deklarative i asertive.

4.1.1.1. DIREKTIVI

Funkcija je direktiva navesti ljude na neku radnju (utjecaj na ponašanje) ili preuzimanje stava (utjecaj na mišljenje). U hrvatskome jeziku direktivi se dijele na:

- 1) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom reći adresatu da učini x, ali adresat sam odlučuje hoće li to učiniti (*anketni list, govor, zamolba, upit, pozivnica, potjernica, peticija, prosvjed, raport, reklamacija, prodika, oglas, plakat, propovijed, reklama, upitnik*, itd.).
- 2) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom reći adresatu da učini x, a adresat nema mogućnost izbora (*akreditiv, bon, ček, nalog, narudžbenica, zapovijed, opomena, optužnica, priziv, pravilnik, statut, tužba, ustav, zabrana*, itd.).
- 3) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom savjetovati, tj. reći adresatu kako da učini x, a x ide adresatu u prilog (*konzultacija, uputa, savjet, uputa, recept za kuhanje, preporuka, prijedlog*, itd.).
- 4) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom zadati adresatu kognitivni problem (*križaljka, kviz, pitalica, rebus, zagonetka*). (Ivanetić 2003: 71-72)

4.1.1.2. KOMISIVI

Funkcija komisiva je da obvežu emitenta na radnju ili ne-radnju. S obzirom na smjer obveze razlikujemo:

- 1) Unilateralne tekstne vrste (*dozvola, jamstvo, mjenica, natječaj za radno mjesto, ponuda, prisega*, itd.).
- 2) Bilateralne tekstne vrste (*klauzula, licencija, nagodba, pakt, predugovor, ugovor*, itd.). (Ivanetić 2003: 73)

4.1.1.3. EKSPRESIVI

Izraziti stav prema nekome/nečemu funkcija je ekspresiva. S obzirom na njihovu usmjerenost razlikujemo:

- 1) Altercentrirane:
 - a) Tekstne skupine s osnovnom funkcijom uspostaviti ili održati kontakt (*čestitka, govor, himna, isprika, ispričnica, kompliment, zdravica, oproštajno pismo*, itd.).

- b) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom dati do znanja negativan stav prema nekome/nečemu (*trač, prigovor, prodika, protest, rugalica, ukor, itd.*).
- 2) Egocentrirane: tekstne vrste s osnovnom funkcijom dati oduška osjećajima (*jadikovka, žalovanje, naricaljka, tužaljka, žalba, itd.*). (Ivanetić 2003: 73-74)

4.1.1.4. DEKLARATIVI

Deklarativi svijet stvaraju time što ga pomoću jezičnoga djelovanja proglašavaju postojećim. Funkcija deklarativa sastoji se u izazivanju promjena. Dijelimo ih na:

- 1) Tekstne vrste s osnovnome funkcijom dokazati/regulirati status/kompetenciju osoba (*akreditiv, članska iskaznica, diploma, domovnica, glasački listić, indeks, osobna karta, krsni/rodni list, objava, punomoć, otkaz, presuda, itd.*).
- 2) Tekstne vrste s osnovnome funkcijom dokazati status objekta, stvoriti stanje stvari (*certifikat, deklaracija, dionica, obveznica, opoziv, otpremnica, priznanica, račun, sprovodni list, srećka, oporuka, itd.*). (Ivanetić 2003: 74-75)

4.1.1.5. ASERTIVI

Asertivima se mentalno usvaja svijet, a odnose se na stvarna ili moguća stanja stvari. Funkcija asertiva je iskazati kako stvari stoje. Asertivne tekstne vrste u grubo se mogu svrstati u četiri skupine:

- 1) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom informirati (*anamneza/povijest bolesti, autobiografija, biografija/životopis, deklaracija, demanti, dnevnik (brodski), dijagnoza, horoskop, informacija/obavijest, izvještaj, kronika/ljetopis/anali,*

oglas, odjava, opaska/primjedba/napomena/bilješka, osmrtnica/parta, prijavak/raport, prognoza (vremenska), proroštvo/proročanstvo, prijava, proglas, priznanje, pregled, priča/storija, protokol, zapisnik, itd.)

- 2) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom eksplicirati (*disertacija, doktorat, esej, fusnota, feljton/podlistak, gramatika, memorandum, intervju, ispovijed, kolokvij, komentar/osvrt, koncept/nacrt, skica, magistarski rad, manifest, monografija, natuknica, pismo, pravopis, predavanje, prigovor, priručnik, procjena, referat, projekt, rezime/sažetak/zaključak, seminarski rad, udžbenik, itd.*)
- 3) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom orijentirati/registirati (*adresa, bibliografija, datum/nadnevak, epitaf, evidencija, kalendar, karta (vinska), cijena, jelovnik, meni/jelovnik, kino-program, imenik (telefonski), posjetnica, program, proračun/budžet, raspored, tabela/tablica, vozni red, itd.*)
- 4) Tekstne vrste s osnovnom funkcijom animirati (*anegdota, deviza, geslo, grafit, izreka, krilatica, lozinka, maksima, parola, poslovice, slogan, šala, vic.*)

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj ovoga istraživanja bio je na temelju sakupljenih asertivnih vrsta zaključiti posebnost ove vrste te pripadnost analiziranih primjera određenoj tekstnoj vrsti. Također, cilj je i utvrditi zadovoljavaju li svi tekstovi sve kriterije tekstualnosti.

Zadatak istraživanja temeljen je na analizi korpusa koji se sastoji od pet asertivnih tekstnih vrsta (*povijest bolesti/anamneza, životopis, oglas, osmrtnica/parta i horoskop*) i pet primjera iz svake vrste.

Metode istraživanja kojima se koristimo su: metoda analize (detaljno se analizira pet asertivnih vrsta), metoda komparacije (uspoređuje se i analizira pet tekstova iz svake asertivne vrste) i sinteze (sintezom značajki utvrđuje se u kojoj su

mjeri zadovoljeni kriteriji tekstualnosti). U istraživanju smo se služili knjigama i člancima koji su navedeni u popisu literature pri kraju ovoga rada.

6. ANALIZA PREMA KRITERIJIMA TEKSTUALNOSTI

6.1. POVIJEST BOLESTI/ANAMNEZA

Anamneza je skup podataka o bolesniku koji sadrži sve okolnosti što su prethodile sadašnjemu stanju. Svi podatci dobiveni na ovaj način, zajedno s podacima dobivenim tijekom fizikalnog pregleda i dopunskih ispitivanja, bilježe se u poseban obrazac - povijest bolesti. Postoji više vrsta povijesti bolesti, ali su one ustvari slične. Anamneza u okviru povijesti bolesti sadrži sljedeće dijelove: opći osobni podatci, glavne tegobe, sadašnja bolest, ranije bolesti, ispitivanje o sadašnjem stanju, osobna anamneza, obiteljska anamneza, socijalno-epidemiološki podatci i anamnezni zaključak. (Dvornik-Radica, Giljanović-Perak, Glavaški et al. 2011: 17-32)

Korpus kojim se koristimo sastoji se od pet različitih povijesti bolesti osobe rođene 14. srpnja 1937. godine i iz područja su kardiologije, neurologije i nefrologije te hitnoga bolničkog prijema.

Od pet analiziranih povijesti bolesti nijedna ne sadržava sve dijelove koje bi povijest bolesti trebala sadržavati. Povijesti bolesti uglavnome sadržavaju osobne podatke pacijenta, dijagnozu, ranije bolesti i trenutačno stanje pacijenta te zaključak i uputu za daljnje liječenje.

U sljedećoj tablici usporedit ćemo strukture analiziranih povijesti bolesti.

Tablica 4 Usporedba struktura analiziranih povijesti bolesti

	HITAN BOLNIČKI PRIJEM	KARDIOLOGIJA 1	KARDIOLOGIJA 2	NEFROLOGIJA	NEUROLOGIJA
opći osobni podaci	✓	✓	✓	✓	✓
glavne tegobe	✓	x	✓	x	✓
sadašnja bolest	x	✓	✓	✓	x
ranije bolesti	✓	✓	✓	✓	✓
ispitivanje o sadašnjem stanju	x	x	x	x	✓
osobna anamneza	✓	✓	x	✓	✓
obiteljska anamneza	x	x	x	x	x
socijalno- epidemiološki podaci	x	x	x	x	x
anamnestički zaključak	✓	✓	✓	✓	✓

Slika 1

Povijest bolesti mora poštivati logički slijed jer je to tekstna vrsta čija je namjera informirati, iskazati kako stvari stoje neovisno o iskazu.

Kohezija podrazumijeva povezivanja komponenata površinske strukture teksta gramatičkim sredstvima i odnosi se na formalna vezna sredstva. U analiziranim

povijestima bolesti nisu potvrđene supstitucija, kao ni pronominalizacija, ali ostvaruje se rekurencija, koju nalazimo u sljedećim primjerima:

a) **Lab nalazi su rađeni danas radi kontrole nakon provedene antibiotske terapije radi sumnje (...); 7.7.2016. provedena je antibiotska terapija.; Lab nalazi od danas (...)**

b) (...) radi **bolova** u križima s širenjem u desnu nogu.; (...) th. **Tramadol i Diklofenakom** na koje su **bolovi** popuštali; na **Diklofenakomu** dulje bez **bolova**.

Što se tiče općih podataka o bolesniku, u povijesti bolesti navodi se ime i prezime, datum rođenja i adresa. To je vidljivo u sljedećem primjeru:

N. V., rođen 14.07.1937.,

III. Jankovčica 15, 49221 Bedekovčina

Za povijest bolesti karakteristične su kratke rečenice, većim dijelom jednostavne neproširene ili jednostavne proširene. Od kohezivnih je elemenata, stoga, česta i elipsa koju smo pronašli u sljedećim primjerima:

- a) *Pri svijesti.*
- b) *Uredno orjentiran.*
- c) *Urednog govora.*
- d) *Gutanje uredno.*
- e) *Stolica redovita.*
- f) *Više tekućine.*
- g) *Orijentiran, pokretan, eupnoičan u mirovanju.*

Pod koherencijom se podrazumijeva smislenost teksta, logičko-semantička povezanost među rečenicama koja je rezultat kognitivnih procesa njegova korisnika. Koherencija se očituje u tome što su svi dijelovi povijesti bolesti, od osobnih podataka pacijenta, dijagnoze, opisa ranijih bolesti i trenutačnoga stanja pacijenta te zaključak i uputa za daljnje liječenje semantički povezani. U njima se u kratkim crtama nalaze različita znanja i pojmovi iz medicine koji su važni kako bi povijest bolesti bila jasna i cjelovita. Svi su podatci, prema tome, poredani po uzročno-vremenskim kriterijima koje moraju zadovoljiti.

Intencionalnost u užem smislu uključuje s jedne strane namjeru emitenta da proizvede kohezivan i koherentan tekst, a s druge strane spremnost recipijenta da taj tekst prihvati. U povijestima bolesti intencionalnost je prepoznatljiva jer su to kohezivni i koherentni tekstovi koji služe svojoj svrsi, a to je informirati pacijenta o njegovu stanju.

Kriterij prihvatljivosti odnosi se na recepciju teksta, tj. na stav recipijenta da očekuje kohezivan i koherentan tekst koji je za njega koristan ili relevantan i na njegovu sposobnost da iz teksta rekonstruira upute za njegovu uporabu. Taj kriterij je, također, zadovoljen u povijestima bolesti.

Informativnost kao kriterij u povijestima bolesti možemo povezati s metakomunikacijom i metajezikom jer povijest bolesti donosi određenu količinu novoga i neočekivanog u tekstu, poput stručnih termina i latinskih naziva. (*Tramadol, Diklofenakom, eupnoičan, LOM, aortokoronarno, CABG, VSM-RCA, hipertenzija, polineuropatija* i sl.). Za povijesti bolesti karakterističan je sustav kratica.

Situativnost obuhvaća elemente koji utječu na to da neki tekst u nekoj situaciji bude relevantan. Povijest bolesti ima vrlo izražen kriterij situativnosti jer je i sama za sebe relevantna, tj. značajna jer sadrži različite dijelove koji su međusobno zavisni i povezani.

U dijelu koji opisuje sjećanja pacijenta u vezi s bolesti, odnosno u anamnezi, nalazi se tekst bez detalja. Koriste se jednostavne jasne rečenice bez suvišnih konektora i dolazi do izostavljanja osobnih zamjenica, što je vidljivo u sljedećim primjerima:

- a) *Bolesnik je upućen od str LOM k nama radi vrijednosti Na 120mmol/L. Lab nalazi rađeni danas radi kontrole.
2000 učinjeno aortokoronarno premoštenje nakon invazivne kardio obrade u Magdaleni. Učinjena je CABG x5, pod kontrolom kardiologa.*
- b) *Koronarna bolest (uredno prohodna VSM-RCA, uredno prohodan VSM-OM1, uredan rad a. mamarije).
Arterijska hipertenzija
Šećerna bolest tip 2, Dijabetička polineuropatija*
- c) *Poteškoće s perifernom cirkulacijom. Sada posebnih poteškoća (!) nema.*

Povremena bol lijevo lumbalno.

Od lijekova uzima prema popisu. Tlak kod kuće oscilira.

d) *Kontrolni pregled uz tražene nalaze:*

Ranije se žali na bljeskove u desnom oku, kao da sijevaju munje, povremeno. Unutar mj dana nema više tegoba. Dobro vidi. Nema bolova u području očiju. Negira traumatu glave.

Prema navedenim primjerima može se zaključiti da se ovakve kratke rečenice i izrazi koriste radi bržega obavljanja pretrage, odnosno pisanja povijesti bolesti jer se iz navoda jasno saznaje stanje bolesnika. Za povijesti bolesti karakterističan je pasiv, koji se ostvaruje u sljedećim primjerima:

- a) *Bolesnik je **upućen** od str LOM k nama radi vrijednosti Na 120mmol. -
> Pravilnije bi bilo reći Bolesnika je uputio LOM na pregled zbog vrijednosti Na 120mmol.*
- b) *Prije par godina **obrađivan** radi lijevostrane (...)*
- c) *2000. **učinjeno** aortokoronarno premoštenje (...)*
- d) ***Učinjena** je CABG x5 (...)*
- e) ***Upućen** od LOMa zbog hiponatrijemije (...)*

Najčešći su otkloni norme u uporabi prijedloga s/sa (*Radi bolova u križima s širenjem u desnu nogu.; posavjetujte se s svojim liječnikom; Dolazi u našu ambulantu s sinom*). Također, često je pogrešno korištenje alternacije ije/je (*orjentiran, sjevaju munje, lijevo i sl.*). Pronašli smo i pogreške vezane za pisanje č i ć (*poteškoče, pluća, kočii i sl.*) te pogrešnu uporabu veznika zbog i radi, i to u sljedećim primjerima:

- a) *Bolesnik je upućen od str LOM k nama **radi** vrijednosti Na 120mmol/L.
-> zbog*
- b) *Dolazi u našu hitnu ambulantu u pratnji sina, a **radi** bolova (...)*
- c) *Prije par godina obrađivan **radi** lijevostrane (...)*
- d) *Lab nalazi rađeni danas **radi** kontrole.*
- e) *(...) nakon provedene antibiotske terapije **radi** sumnje (...)*

Pojavljuju se i određene nedosljednosti u leksiku. Katkad se koristi riječ *upotreba*, a katkad *uporaba*. Valja spomenuti da se vrlo često u dopusnim

rečenicama umjesto veznika *ako* pojavljuje veznik *ukoliko* (*Ukoliko ste trudni, ne preporuča se uzimanje Tramadola*).

6.2. ŽIVOTOPIS/BIOGRAFIJA

Životopis (lat. *curriculum vitae*) je opis života po redu značajnih događaja. Danas postoje dvije vrste životopisa: narativni i tabelarni.

O životopisu se zna da „izvještava o životu neke osobe po redu značajnih događaja“. (Anić 1994 : 43) Također, „životopis sadrži podatke o životu pojedinca složene kronološki“ (Šonje 2000: 1446) pa je obilježje životopisa vremenska orijentacija prema prošlosti. Životopis danas osoba piše kao prilog prijavi na natječaj za radno mjesto, stipendiju ili neki drugi povod što izaziva promjenu ili pokušaj promjene statusa pošiljaoca. (Ivanetić 2003: 141-142)

Životopisi uglavnome započinju imenom ili imenom i adresom pošiljaoca i naslovom. Završni su dijelovi životopisa datum i potpis. Oba tipa životopisa počinju rođenjem i u narativnome formula glasi *Rođen/a sam + datum + mjesto*, dok u tabelarnome na prvo mjesto dolazi datum. Formalni okvir teksta, određen početnim i završnim signalima, ispunjava se tipičnim sadržajnim segmentima: općim podacima o emitentu, školovanju i radnome iskustvu koji čine središnji dio životopisa.

Pod osobnim se podacima u obje varijante životopisa navode ime, datum i mjesto rođenja, a od fakultativnih i informacije o nacionalnosti, državljanstvu, bračnom stanju i djeci. Školovanje je važan segment i ovdje se obavezno navode vrste pohađanih škola, stručno ili znanstveno usavršavanje. Fakultativni dijelovi koji se navode su: tema diplomskoga rada, uspjeh, nagrade i izvannastavne aktivnosti. O zaposlenju se izvještava navodeći institucije, vrijeme i vrste poslova koje je emitent obavljao, suradnja s drugim institucijama, članstvo u stručnim udruženjima te nagrade i odlikovanja. Podatci o radnome iskustvu dosljedno se prezentiraju od sadašnjosti prema prošlosti u tabličnim životopisima. Sve ono što se ne navodi među podacima o školovanju i zaposlenju, a što emitent smatra sastavnim dijelom slike o sebi ili za što misli da bi moglo utjecati na adresatovu odluku pri izboru, piše se u segment *Ostalo*. Tu se navode informacije o dodatnim kompetencijama poput znanja

stranih jezika, poznavanja rada na računalu, položenoga vozačkog ispita, odsluženoga vojnog roka ili članstva u raznim nestrukovnim udruženjima. (Ivanetić 2003: 147-150)

U današnje se vrijeme često upotrebljava *Europass*, odnosno europski oblik životopisa koji omogućuje recipijentu brz, a ipak detaljan uvid u potrebne informacije. Obrasci dostupni na internetu sadrže upute u kojima je naznačeno da se ponuđena struktura može, ali i ne mora poštivati jer je svaku rubriku moguće izbrisati, ako ju emitent ne smatra relevantnom. Razlika u odnosu na dosadašnje obrasce životopisa u najvećoj je mjeri vidljiva u preciziranju informacija o poznavanju stranih jezika i o vještinama. Osim toga, u njemu se navode komunikacijske, organizacijske i računalne vještine, podatci o posjedovanju vozačke dozvole i „ostale vještine“, pod kojima emitenti uglavnom navode hobije i slobodne aktivnosti.⁴

U sljedećoj ćemo tablici analizirati 5 životopisa i usporediti ćemo njihove strukture.

Tablica 5 Usporedba struktura analiziranih životopisa

		ŽIVOTOPIS - ZLATKO ZLATIĆ	ŽIVOTOPIS - IVANA HORVAT	ŽIVOTOPIS - VLAHO BUKOVAC	ŽIVOTOPIS - STJEPAN ŠUMAN	ŽIVOTOPIS – nema imena
OSOBNİ PODACI	Ime, datum i mjesto rođena, adresa	✓ (nema datuma i mjesto rođenja)	✓ (dodatno se navode spol, telefonski broj, broj mobilnog telefona i faksa te e- mail adresa)	✓ (nema adrese)	✓ (nema datuma i mjesto rođenja, ali se dodatno navodi kontakt)	✓ (nema datuma i mjesto rođenja, ali se dodatno navodi kontakt broj)

⁴ Europass: <http://www.europass.cedefop.europa.eu/hr/resources/european-language-levels-cefr> (pristupljeno 13. 9. 2016.)

	Nacionalnost	x	x	x	x	x
		ŽIVOTOPIS - ZLATKO ZLATIĆ	ŽIVOTOPIS - IVANA HORVAT	ŽIVOTOPIS - VLAHO BUKOVAC	ŽIVOTOPIS - STJEPAN ŠUMAN	ŽIVOTOPIS – nema imena
	Bračno stanje i djeca	x	x	x	x	x
ŠKOLOVANJE	Vrste pohađanih škola	✓	✓	✓ (samo se navodi studij)	✓	✓
	Stručno ili znanstveno usavršavanje	✓	x	x	✓	x
	Tema diplomskoga rada	x	x	x	x	x
	Uspjeh	x	x	x	✓	x
	Nagrade	x	x	x	x	x
	Izvanastavne aktivnosti	x	x	x	x	x
	ZAPOSLENJE	Institucije, vrijeme i vrste poslova	✓	✓	✓	✓
Suradnja s drugim institucijama		✓	✓	x	✓	x

	Članstvo u stručnim udruženjima	x	x	x	x	x
		ŽIVOTOPIS - ZLATKO ZLATIC	ŽIVOTOPIS - IVANA HORVAT	ŽIVOTOPIS - VLAHO BUKOVAC	ŽIVOTOPIS - STJEPAN ŠUMAN	ŽIVOTOPIS – nema imena
OSTALO	Znanje stranih jezika	✓	x	x	✓	x
	Poznavanje rada na računalu	✓	x	x	✓	x
	Položen vozački ispit	✓	x	x	✓	x
	Odslužen vojni rok	x	x	x	x	x
	Članstvo u nestrukovnim udruženjima	✓	x	x	✓	x

Kohezija se u obrađenim primjerima životopisa ostvaruje:

- rekurencijom (*Studirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu, gdje je diplomirao studij prava 15. prosinca 1988.; Također je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao filozofiju i komparativnu književnost, gdje je diplomirao 1. ožujka 1990.*)
- parcijalnom rekurencijom (*Studirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu [...] studirajući političke znanosti [...] po završetku studija prava [...]; Po završetku studija prava kao stipendist austrijske vlade [...] za što je dobio Fulbright stipendiju američke vlade.*)
- pronominalizacijom - česti veznički konektori (*i, ali, a, te, ili*) i poneki ostali konektori (*gdje, kao, također, što, za što, koji, koja, od... do*)

- paralelizmima - (*[...] najprije kao asistent, a potom kao docent, izvanredni profesor te redovni profesor.; Od 1. veljače 1989. do 31. listopada 1991; Od 1. studenog 1991. do 31. listopada 1994.*)
- ponavljanjem glagolskoga oblika - perfekt (*studirao je, diplomirao je, zaposlio se, bio je, radio je* itd.)
- elipsom (*Profesionalni cilj: daljnja edukacija i napredovanje; Zanimanje ili radno mjesto: Savjetnik u vrtnom centru*).

Koherencija se u obrađenim primjerima ostvaruje navedenim kohezivnim sredstvima, tj. povezuju dijelove teksta i čine ga tekstom dajući mu puni smisao. Također, ostvaruje se znanjem o pojmovima. Da bi nam ovi primjeri životopisa bili posve jasni i smisleni, moramo imati znanja o određenim pojmovima (*gost-student, poslijediplomski studij, pravosudni ispit, asistent, docent, Međunarodna udruga za procesno pravo, međunarodni skup Hrvatski arbitražni dani, Odbor eksperata Vijeća Europe za efikasnost pravosuđa, delegat* itd.)

Logičko-semantičkom povezanošću također se ostvaruje koherencija. U navedenim primjerima logično je da na Pravnome fakultetu u Zagrebu još uvijek radi, a na fakultetu u sveučilišta u Osijeku više ne zbog toga što u prvome primjeru nije navedeno granično vrijeme, dok u drugome jest, dakle od 2000. do 2006., bez obzira na to što su u oba primjera glagoli *radi* i *održava* u prezentu. (*Od 1. studenog 1994. godine radi na Pravnom fakultetu u Zagrebu, najprije kao asistent, a potom kao docent, izvanredni profesor te redovni profesor.; Od 2000. do 2006. održava nastavu i na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Osijeku.*)

Najvažnija uvjet za ostvarivanje koherencije svakako je tematska povezanost. U našem se korpusu javlja se cijeli niz izraza koji su povezani uz jedan pojam, odnosno pomoću kojih možemo odrediti temu, a time i smisao životopisa (*trgovina, kupci, dobavljači, veleprodaja, maloprodaja, zalihe, otprema i doprema robe*, itd.).

Intencionalnost je unutar obrađenih primjera životopisa vidljiva u autorovoj namjeri da informira primatelja o sebi i uvjeri ga kako odgovara propozicijama natječaja. Intencionalnost je, prema tome, postignuta.

Prihvatljivost je zadovoljena time što je u obje varijante životopisa razumljiva bit teksta. Zbog toga su životopisi u tom pogledu prihvatljivi, no samo onom korisniku

kojemu je namijenjen, odnosno svima koji razumiju sve prisutne stručne termine. Također, tabelarni životopis više zadovoljava načelo prihvatljivosti iz razloga što je tabelarni kratak, praktičan i lako prohodan te ne zahtijeva mnogo vremena pri čitanju.

Informativnost je zadovoljena jer, naime, namjera je svakoga autora pri pisanju životopisa informirati primatelja o sebi. U obrađenim primjerima životopisa sve su nam informacije nove jer ne poznajemo osobe čije smo životopise iščitavali.

Situativnost je dijelom povezana s prihvatljivošću. Životopis je namijenjen čitanju pa je u takvoj situaciji i relevantan, no pritom je važno naglasiti da tabelarna varijanta životopisa daleko više zadovoljava načelo situativnosti jer je kraći te se zbog toga brže čita, dok je narativni opširan pa uzima na vremenu.

Interakcijsko-situacijski kontekst predstavlja okvir unutar kojega se neki komunikacijski čin ostvaruje, tj. okvir unutar kojega nastaje tekst. Životopis nastaje kao proizvod emitenta kojemu je namjera informirati recipijenta o sebi i uvjeriti ga kako baš on odgovara propozicijama natječaja. Natječaj može biti za radno mjesto ili stručno usavršavanje, stipendiju i sl.

Što se tiče funkcije životopisa, on predstavlja prvi kontakt s poslodavcem koji na temelju njega odlučuje koliko emitentu odgovara određeni posao. Sadržaj čini sadržajna jezgra teksta, a u ovome slučaju to je iznošenje informacija o sposobnostima i dosadašnjim postignućima i iskustvima emitenta. Tema se razvija narativno, stil je nužno služben i formalan, kao i leksik, jer mu je zadatak informirati.

Mikrostrukturu narativnoga životopisa čine uglavnom jednostavne proširene rečenice ili nezavisnosložene rečenice, što vidimo u sljedećim primjerima:

- a) *Završio sam srednju strukovnu školu u Zagrebu... Išao sam za nutricionista što je inače četverogodišnji studij.*
- b) *Radio sam kao prodajni predstavnik za T-com, Iskon i Total TV godinu dana. Započeo sam u firmi pod imenom Interpunkt. Prešao sam u Imperium Corporation. Bio sam među najboljima u firmi.*
- a) *Prešao sam u Imperium Corporation, ali nisam radijo (!) na prijavu.*
- b) *Pripremam sve dokumente vezane za zanimanje te kontrolu prisutstva na radnome mjestu.*

- c) *Osposobljen za izradu te provedbu sustava usavršavanja i nagrađivanja djelatnika.*
- d) *Stručna suradnica u Odjelu za međunarodnu suradnju i pravo EU.*
- e) *Rođen je u Cavtatu, a studirao je u Parizu.*

Sve su rečenice uglavnom u perfektu (*studirao je, diplomirao je, zaposlio se, bio je, radio je*, itd.), manje u prezentu (*radi, održava, usavršava se*).

Tabelarni životopis ima kratke i jednostavne rečenice, bez glagola, stoga su za njega karakteristične eliptične rečenice:

- a) *Rad na računalu.*
- b) *Poznavanje stranih jezika.*
- c) *Član ronilačkog kluba.*
- d) *Referent kadrovskih poslova.*

Leksik je formalan i stručan (*procesno pravo, pravosudni ispit, Europski sud za ljudska prava; kupci, dobavljači, maloprodaja, otprema i doprema robe; uzgoj cvijeća, ukrasno bilje, zelene površine, vrtna tehnika*).

Otklon od norme uključuje pogreške u životopisima na morfološkoj, pravopisnoj, sintaktičkoj i leksičkoj jezičnoj razini, što možemo primijetiti u sljedećim primjerima:

- a) *Prešao sam u Imperium Corporation, ali nisam **radijo** na prijavu.*
- b) *Rođen je u Cavtatu, a **je studirao** u Parizu.*
- c) ***Savijetnik** u vrtnom centru.*
- d) ***Od** 1998. – 2001. godine na Muzičkoj akademiji u Beogradu...*
- e) *1993. **je diplomirala** komparativnu književnost i latinski jezik.*
- f) *Završio sam srednju strukovnu školu pod **imenom prehrambeno tehnološka škola**.*
- g) ***Započeo** (!) sam u **firmi** pod **imenom**...*

6.3. OSMRTNICA/PARTA

Osmrtnički tekstovi određeni su situacijom i kontekstom. U hrvatskome kulturnom krugu osmrtnice koje se objavljuju u novinama jedan su od najčešćih načina obavješćivanja o nečijoj smrti.

Osim obavijesti da je umrla osoba X, osmrtnice sadrže i informacije o pogrebu i pošiljaocu poruke. Uz ove komponente česti su i dijelovi poput obavijesti o održavanju mise zadušnice i rutinska formula s željom o mirnom počinu (*Počivao/la u miru Božjem!*).

Osmrtnica uglavnom nastaje prema formuli, koja sadržava: (Ivanetić 2003: 87)

OBAVIJEST O SMRTI

(konvencionalni izrez emocija/krug adresata/okolnosti smrti/datum/dob pokojnika/odnos s emitentom)

IME

NAJAVA POGREBA

(datum, mjesto)

NAJAVA MISE

(vrijeme i mjesto)

MOLBA

(tiha sućut/bez vijenaca...)

FORMULA

(laka zemlja/mir)

ZAHVALA /OBEĆANJE

EMITENT

Namjera pošiljaoca i komunikacijska funkcija obavijesti izražava se formulom:

- a) *U dubokoj boli javljamo svim rođacima i znancima **tužnu vijest** (...)*
- b) *Hrvatski franjevci konventualci **javlaju** braći, sestrama, rodbini, prijateljima i znancima (...)*
- c) *Duboko potreseni bolom **obavještavamo** svu rodbinu, prijatelje i znance (...)*
- d) *U dubokoj boli **javljam** svim rođacima, prijateljima i znancima **tužnu vijest** (...)*

Ime je najvažniji dio osmrtnice. Osim imena i prezimena nekad se navodi i titula, a ispod imena nadimak, zanimanje, za žene djevojačko prezime, očevo ime, mjesto stanovanja/porijekla, muževo ime/zvanje/zanimanje, datum/godina rođenja i smrti ili različite kombinacije ovih podataka. Primjerice:

- a) *...u 65. godini života nakon teške bolesti preminuo naš dragi suprug, otac, brat djed, svekar, (...) **gospodin M. M.** (1948. – 08.01.2013.)*
- b) *O. **N. J.** franjevac konventualac, nakon duge i teške bolesti, okrepljen svetim sakramentima, blago u Gospodinu preminuo u utorak, 20. siječnja 2015. godine u Zagrebu, u 49. godini života, 27. redovništva i 22. svećenstva.*
- c) *I. **V.** preminuo 14. veljače 2012. godine u 92. godini života.*
- d) *gospodin **P. P.** blago u Gospodinu preminuo u utorak 15.01.2013. u 58-oj godini života nakon duge i teške bolesti.*

Osnovna je funkcija osmrtnice obavijestiti recipijente o smrti osobe, dok smjer djelovanja ide od obitelji prema širem krugu poznanika. U dnevnim novinama osmrtnice se uglavnome objavljuju pod naslovom *Obavijesti o smrti* i sadrže:

- *emocije izazvane smrću (u dubokoj boli; duboko potreseni bolom)*
- *krug adresata (javljam rodbini/rođacima, prijateljima, znancima, braći, sestrama)*

- odnose s pokojnikom (*naš dragi sin, suprug, otac (...); naš subrat, redovnike i svećenik*)
- okolnosti smrti (*blago u Gospodinu; nakon duge i teške bolesti*)
- datum i mjesto smrti/životnu dob (*u 65. godini života; u utorak 15.01.2013. u 58-oj godini života; u utorak, 20. siječnja 2015. godine u Zagrebu, u 49. godini života*)

Za razliku od teme u obavijesti o smrti, koja je vremenski bila orijentirana prema prošlosti, najava pogreba nužno je usmjerena prema budućnosti. Ona sadrži podatke o datumu, satu i mjestu održavanja pokopa. U ovome se kompleksu navodi i mjesto i vrijeme služenja mise. Primjerice:

- Ispraćaj dragoga pokojnika bit će u utorak 22.02.2013. godine u 15:00 sati u krematoriju na Mirogoju. Sveta misa zadušnica služit će se istoga dana u 18:00 sati u crkvi Sv. Leopolda Mandića, Voltino.*
- Posljednji ispraćaj će se održati na groblju Mirogoj, Zagreb 10.01.2013. u 12:30 sati.*
- Dana 22.siječnja (četvrtak) u župnoj crkvi u Galdovu od 16,00 sati biti će izloženo tijelo pokojnika, a sv. misa i ispraćaj pokojnika u 18,00 sati. Sprovod započinje u petak, 23.siječnja 2015. godine sv. misom u 13,30 sati u crkvi Bezgrešnog Srca Marijina u Vinkovcima, a pogrebni obred uslijedit će nakon sv. mise na vinkovačkom groblju.*
- Pogreb dragog nam pokajnika, održat će se 16. veljače 2012. (ČETVRTAK) u 14,00 sati, na gradskom groblju SV. STJEPANA u D. Miholjcu.*

Završna fakultativna formula osmrtnice glasi *Počivao/la u miru Božjem/Pokoj vječni daruj mu Gospodine.*) Oznaka emitenta završni je signal osmrtnice. Tu formulacije sežu od jednostavnoga *obitelj* do opširnijega nabrojanja imena i stupnja srodnosti. Primjerice:

- Ožalošćeni: otac Đ, supruga B, sinovi I i H (...)*
- Ožalošćeni: supruga M, sinovi Ž i L, kći N (...)*

- c) OŽALOŠĆENI: *Hrvatski franjevci konventualci, Župa sv. Josipa Radnika u Sisku, roditelji (...)*
- d) Ožalošćeni: SUPRUGA, KĆERKE, ZETОВI, UNUČAD, PRAUNUČAD (...)

U analiziranim osmrtničkim tekstovima nisu potvrđene rekurencija, kao ni parcijalna rekurencija. Pronominalizacija je potvrđena u primjerima *svima, nas, naša, nam*, a paralelizam u izrazu *nas (je napustio)* i *ožalošćeni*. Također je potvrđena elipsa i to u završnoj formuli osmrtnice: *Počivao/la u miru Božjem!* Koherencija osmrtnice temelji se na riječi smrt koja nije eksplicitno izrečena, već se „uljepšava“.

Osmrtnica je intencionalan tekst jer ispunjava namjeru svojih emitenata i kazuje kako stoje stvari u svijetu. Osmrtnički tekstovi zadovoljavaju kriterij prihvatljivosti jer zadovoljava recipijentovu potrebu za kohezivnim i koherentnim tekstom.

Kriterij situativnosti ispunjen je zbog posebnoga mjesta na kojemu se objavljuju osmrtnice, a to su najčešće zadnje stranice dnevnih novina. Onaj tko se želi informirati o tome tko je preminuo zna što i gdje tražiti čime osmrtnički tekst postaje relevantan u toj situaciji. Intertekstualnost se ostvaruje povezanošću osmrtnice s drugim osmrtničkim tekstovima, kao što su sućuti, posljednji pozdravi itd.

U osmrtnicama, uglavnome prevladavaju rečenice izjavnoga tipa. Prvi dio osmrtnice odnosi se na sintaktičku strukturu *U dubokoj boli javljamo svim rođacima i znancima...* i ta je struktura najčešće zavisnosložena rečenica. Druga je rečenica u osmrtnici je uvijek jednostavna i donosi podatke o vremenu i mjestu pogreba te o služenju mise. Slijedi nabrojanje tugujuće rodbine i prijatelja te završna formulacija, tj. usklična rečenica *Počivao/la u miru Božjem!*

Svi leksemi koji se pojavljuju unutar osmrtnice povezani su s riječju smrt i izražavaju se izrazima *poput pogreb, pokojnik, misa, vijenci, cvijeće, mir Božji, laka zemlja* i sl. Također su sa smrću povezani i izrazi ostvareni poimeničnim pridjevom *ožalošćeni* i *tužni* te glagolom *umrijeti*. U osmrtnicama su česti sinonimi, pogotovo glagola *umrijeti (preminuti, zauvijek zaklopiti oči, otići* i sl.), ali i sinonimi riječi *pogreb (pokop, tihi ispraćaj, sahrana, sprovod, posljednji ispraćaj* i sl.).

U našem smo korpusu pronašli samo nekoliko otklona od norme, na pravopisnoj, morfološkoj i sintaktičkoj jezičnoj razini i to u primjerima:

- a) *Ispraćaj dragog pokojnika **biti** će (...)*
- b) *(...) preminuo u utorak 15.01.2013. (...)*
- c) *Preminuo 14. **veljača** 2012. (...)*
- d) *Posljednji ispraćaj **će se održati** na (...)*

6.4. OGLASI

Oglase čini obavještanje javnosti o različitim odredbama vlasti ili izlaganje određenih podataka o pojedincima, svečanim činima ili općenito događajima od javnoga interesa. Oglasi se tiskaju obično na posebnome prostoru (*mali oglasnik*).

U ovome smo radu analizirali oglase iz *Oglasnika* (utorak, 16.8.2016., broj 66, godina XXVIII). Kategorije oglasa u *Oglasniku* brojne su i raznovrsne. Glavne su kategorije: *Posao, Nekretnine, Auto-moto nautika, Tehno kutak, Za vas i vašu obitelj, Kućni ljubimci, Poljoprivreda, Osobni kontakt*. Unutar glavnih kategorija nalaze se i podkategorije: kategorija *Posao* ima podkategorije *Zaposlenja, Poslovna partnerstva* te *Usluge i zanati*. Kategorija *Nekretnine* sadrži podkategorije *Kuće, Stanovi, Sobe, Vikendice, Apartmani, Garaže, Poslovni prostori, Građevinska zemljišta, Poljoprivredna zemljišta, Grobna mjesta, Namještaj, Pokućstvo, Antikviteti, Umjetnine, Kućanski aparati, Grijanje i hlađenje, Osiguranje doma, Uređenje okućnice, Kućno i sobno bilje, Profesionalna oprema* te *Građevinski materijal*. Kategorija *Auto-moto nautika* sadrži podkategorije *Osobna vozila, Oldtimeri, Autodijelovi, Autooprema, Motocikli, Teretna vozila, Radni i poljoprivredni strojevi* te *Plovila*. Kategorija *Tehno kutak* ima podkategorije *TV, Kućna kina, Video - DVD rekorderi, Audio i autoakustika, Video kamere, Foto i video aparati, oprema, Telefon i faks, Mobiteli, Kartice i bonovi, Informatika* te *Ostali uređaji*. Kategorija *Za vas i vašu obitelj* sadrži podkategorije *Slobodno vrijeme, Glazbala, Glazbenici, Literatura, Školske knjige i pribor, Kolekcionarstvo, Hobi, Oprema za bebe i djecu, Odjeća i obuća, Modni dodaci i kozmetika* te *Turizam*. Kategorija *Osobni kontakt* sadrži podkategorije *Veze, Kontakti, Skrb, Na dar, Mjenjačnica, Obavijesti* i *Ostalo*. Kategorije *Kućni ljubimci, Poljoprivreda* nemaju podkategorija. Svaka od navedenih

podkategorija sadrži daljnje podkategorije i dijeli se na 3 dijela - *Kupujem, Prodajem i Mijenjam*. U kategoriji *Nekretnine*, također, imamo i dijelove *Unajmljujem i Iznajmljujem*.

Oglasi koje analiziramo nalaze se u podkategorijama *Mobiteli, Plovila, Osobna vozila, Stanovi, Kuće* te u kategoriji *Kućni ljubimci*.

Od kohezivnih sredstava u *Oglasniku* najčešće je ponavljanje koje se ostvaruje supstitucijom u sljedećim primjerima:

- a) *Dubrava, garaža 15 m², 100 m od tržnice, 7.200 €*
- b) *Malešnica, Ante Topića Mimare, vanjsko parkirno mjesto, 15 m², pod rampom, 1.000 €*
- c) *Bubnjevi Tamburo T5, boje trule višnje, skoro novi, 2500 kn*
- d) *Centar, manji stan ili prostor, može i neuredan, kupujem*
- e) *Maksimir, centar ili Dubrava, manji stan, kupujem*

U analiziranim primjerima pronašla sam samo jedan primjer ponavljanja koje je ostvareno rekurencijom. (*Quicksilver gliser, prikolica u dobrom stanju, registrirana prikolica (2003)*). Ponavljanje se još ostvaruje i paralelizmima. (*Dubrava garaža, 15 m²; Klekovečka, garaža 14 m²; Bisernica, 3200kn*).

Kohezivnost se postiže i elipsom. Rečenice su krnje, neoglagoljene, što možemo pronaći u sljedećim primjerima:

- a) *Mini pudlice, 1 mj, majka bijela, otac siv*
- b) *Štenci, mješanci, čipirani, cijepljeni, muški 100kn, ženski 200kn*
- c) *Maksimir, centar, manji stan, kupujem*
- d) *Ford Escort, 97.g, karavan, krovni nosači, kupujem*
- e) *Črnomerec, Kustošija, 87 m², prizemnica, 3-sob, 250 €*
- f) *Ksaver, garaža 16 m², ograđena, 69.000 kn*

Ne treba svaki oglas biti koherentan za svakoga čitatelja. Primjerice u kategoriji *Auto-moto nautika* ne razumije svaki čitatelj što znače neke od oznaka ili kratica navedenih u pripadajućim oglasima. (*Suzuki 1.0 super cary, 91.g., 33kW, alu felge, 14 cola...*)

Načelo prihvatljivosti ovisi o kategoriji oglasa za koju čitatelj pokaže zanimanje. Ta kategorija će za njega biti relevantna i korisna. Informativnost podrazumijeva količinu novoga i neočekivanog. Primjerice, u kategoriji *Osobna vozila* ponekad se navodi previše informacija koje mogu otežati shvaćanje oglasa. Pošiljalac sastavlja oglas kada želi nešto prodati, a čitatelj oglas čita kada želi nešto kupiti. Stoga, oglas ima elemente koji su relevantni u određenoj situaciji. Za potpun oglas potrebna su i znanja o drugim tekstovima, na primjer poznavanje strukture oglasa i kratica koje se u njima koriste.

Efikasnost nekoga oglasa podrazumijeva da su informacije koje sadrži razumljive i sažete kako bi se za čitanje oglasa uložio što manji napor. Efikasnost oglasa se postiže kada čitatelj zamijeti oglas i odazove se na njega. Primjerenost oglasa se očituje u njegovoj smislenosti te ispunjenosti kriterija tekstualnosti.

Oglasi se razlikuju prema sadržaju, ali i načinom započinjanja oglasa. Razlikuju se prije svega u posebnom isticanju ili neisticanju prve riječi oglasa. U *Oglasniku* prva je riječ oglasa istaknuta i zatamnjena. Ondje su svi oglasi unutar jedne podkategorije poredani po abecedi s obzirom na prvu riječ oglasa, dok se podkategorije ne drže abecednoga reda.

U oglasima prevladavaju dvije vrste rečenica, jednostavne proširene i neproširene rečenice (*Iznajmljujemo 5-sobnu kuću 219m² uz čuvanje i održavanje*). U oglasima su česta nabranja pa su stoga uobičajeno da konektora nema:

- a) *Ford Escort, 97.g., karavan, krovni nosači, do 100kn, kupujem*
- b) *Av. Dubrava, centar, posl. stamb. zgrada, 340m², etažir., novo luksuzno uređeno, parking, 1.500€/mj, pred. str. Tvrtkama*
- c) *Maltezer, mini čistokrvni, stari 2mj, roditelji prisutni, predivne bijele pahuljice, 1.600kn/komad, Zagreb*
- d) *Mercedes 300, D linija 123, 86.g., reg 1 god, odlično stanje, 3000€*
- e) *Nokia 3310, tamno siva boja, sve mreže, ispravan, očuvan, 150kn.*

U analiziranim oglasima pronalazimo otklone od norme i to na svim jezičnim razinama, a njima se pridružuju i tiskarske pogreške. Tiskarske su pogreške vrlo česte (*kontejner, **plastieni**; zob, **bjijela**, 4 tone; bačva za **nivo**; **iznamjulijem** dva apartmana*). Pravopisne se pogreške odnose na alternaciju *ije/je/e/i*, pravilno

bilježenje glasova č/ć, pisanje maloga i velikoga početnog slova, sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi te pisanje kratica, a neke od njih navodimo u sljedećim primjerima:

- a) *Naočale sunčane, Ray **ban**, kao nove, **posijedujem račun***
- b) *Prikolica za **sjeno**, samoutovarna...*
- c) *Kutina, **mjenjam** janjce...*
- d) *Črnomerec, nova **kuća** 180m@*
- e) *Krevet hrastov, novi, 100x190, **sa madracem**, 1000kn*
- f) *Poljski put, garaža 16.5m@, visine 4m, prizemno, **sa** automatskim vratima i **rasvjetom**...*
- g) *Mercedes 123, **djelovi** limarije i mehanike*
- h) *Nokia 3232, radi na sve mreže, ispravan **sa** baterijom i **punjačom**...*
- i) *Labrador štenci stari 5 tjedana, **očišćeni** od parazita...*
- j) *Namješteni **stanbeni** prostor...*

6.5. HOROSKOP

Horoskop se definira kao „opsjenarski spis što tobože daje opis sudbine nekoga čovjeka, a zasniva se na položaju zvijezda (ovisno o trenutku i datumu rođenja dotičnoga čovjeka)“ (Selaković 1967: 384). Klaićev *Rječnik stranih riječi* horoskop definira kao „šarlatanski spis s opisom sudbine neke osobe, sastavljen tobože prema položaju zvijezda u času rođenja dotičnika.“ (Klaić 1981: 556) U *Rječniku stranih riječi* (Anić i Goldstein 2007: 560), horoskop je opisan dvojako kao „karta položaja zvijezda i planeta u trenutku čijega rođenja kojom se unutar dvanaest osnovnih grupa određuju karakterne osobine pojedinca ili skupine“ te kao „predviđanje čije sudbine i budućnosti zasnovano na iščitavanju takvoga horoskopa.“

Horoskop se sastoji od dvanaest znakova koji odgovaraju određenomu mjesecu u godini, odnosno koji predstavlja određenu osobu ovisno o tome u kojemu je mjesecu rođena. Dvanaest osnovnih znakova prema slijedu, počevši od kraja ožujka, čine *Ovan, Bik, Blizanci, Rak, Lav, Djevica, Vaga, Škorpion, Strijelac, Jarac,*

*Vodenjak i Ribe*⁵. Osim ovoga tipa horoskopa, postoje i različiti drugi tipovi poput kineskoga, indijskoga, indijanskoga i astečkoga horoskopa. Ti tipovi horoskopa imaju drugačiju podjelu znakova i drugačije nazive. Osim te osnovne podjele horoskop se može dijeliti i prema kriteriju vremena pa tako postoje dnevni, tjedni, mjesečni i godišnji horoskop.

Tekstovi horoskopa najčešće tematiziraju ljubav pa se izdvaja poseban tip horoskopa poznat kao ljubavni horoskop. Česte su teme horoskopa posao/karijera, zdravlje i savjeti općenite naravi. Najčešće se javlja horoskop koji u cjelini obuhvaća ljubavni, poslovni, zdravstveni i savjetodavni aspekt.

Korpus analiziranih horoskopa obuhvaća primjere iz tjednih novina (*Zagorski list*, broj 656, godina 13 i *Oglasnik*, broj 66, godina XXVIII) te s internetske stranice <http://ehoroskop.net/>. Analizirani se horoskopi u novinama nalaze na posljednjoj stranici. Horoskopi iz *Oglasnika* te onaj s internetske stranice sadrže odlomke s podnaslovima *Ljubav*, *Karijera* te *Zdravlje & savjet*, dok horoskop iz *Zagorskoga lista* sadrži samo podnaslov *Savjet tjedna*.

Među kohezivnim sredstvima prisutno je ponavljanje i to najčešće pronominalizacija koja se ostvaruje u sljedećim primjerima:

- a) *Ponekad ćete se osjećati prazni, ali ne uzimajte **to** previše k srcu.*
- b) *Na dnevni red dolaze intelektualne borbe pa ćete **ih** odrađivati sa strašću ili s ljutnjom.*
- c) *Poslužiti ćete se posebnim riječima kako bi zaveli osobu koja vam je draga. Nije isključeno da **to** bude na putovanju.*
- d) *Manjih neslaganja može biti jedino s autoritetima, no kako objektivno stojite dobro, nećete **tome** pridavati značaj.*

Supstitucija, rekurencija te elipsa nisu česte u horoskopskim tekstovima, dok su konektori vrlo zastupljeni. Primjerice:

- a) ***Štoviše**, u drugom dijelu godine, s dolaskom Jupitera u vaš znak...*

⁵ Svaki znak zodijski dobio je ime prema istoimenome zvijezdu.

- b) **S jedne strane** i dalje postoji mogućnost romantičnih ljubavnih pustolovina, no **s druge strane**, Saturn u vašem znaku pritisnut će vas i vaša će očekivanja u osobnim odnosima postati ozbiljnija.
- c) **Stoga** će mnogi krenuti u malo dublju inventuru svojih poslovnih želja...

Koherentnost horoskopa postiže se znanjem čitatelja o tome kojem znaku pripada. Budući da je struktura horoskopa podijeljena na ljubav, zdravlje, posao, itd., čitatelj bira temu koju najbolje razumije i koja ga najviše zanima. Horoskop se najčešće čita iz zabave pa zato nije potrebno posebno znanje iz astrologije, no ono nije suvišno za bolje i lakše razumijevanje teksta.

Intencionalnost horoskopa odnosi se na namjeru pošiljaoca da tekst bude koherentan i kohezivan te da ima svoju svrhu, a ona se odnosi ponajviše na informiranje i savjetovanje čitatelja. Prihvatljivost horoskopa je velika jer su horoskopski tekstovi najčešće smješteni uz televizijske programe, vremenske prognoze i sl., što znači da ih čitatelji prihvaćaju i često koriste, iako većinom radi zabave.

Načelo situativnosti kod horoskopa ovisi o vremenskome odsječku na koji se odnosi. Budući da horoskope nalazimo na mjestima koja su dostupna svima i točno određena, situativnost je zadovoljena.

Osim što mu je funkcija informirati, horoskopu je namjera i zabaviti. Takva se funkcija ispunjava kod onih čitatelja koji ne vjeruju u horoskop ili sumnjaju u njegovu istinitost pa ga čitaju iz znatiželje i radi zabave.

Osnovna je tema horoskopa dati informaciju o onome što pripadnike određenoga znaka očekuje u budućnosti. Tema se najčešće razlaže na ljubav, posao, zdravlje i sl., a razvoj se odvija trojako - deskriptivno, narativno te argumentativno, i to u primjerima:

- a) *Borit ćete se da li se povezati s ljubavlju izdaleka. To će vas umoriti, pa nije nemoguće i da odustanete. Oni koji već jesu u vezama bit će voljeni uz poneki prigovor. U poslu ćete se povući i djelovati iz sjene. Oni koji istražuju dat će sve od sebe da dođu do rezultata. Naći će nešto novo što će ih razveseliti.*

b) Mnogi će uložiti dosta energije kako bi učvrstili svoju vezu. Neki bi se mogli odlučiti i na službeno ozvaničenje. U poslu će doći do nepredviđenih problema s poslovnim partnerima, ali ćete uz malo truda sve riješiti uspješno. Sustavne promjene koje su odnedavno uvedene zaživjet će na kvalitetan način, a i vi ste dio njih.

Ovoj tekstnoj vrsti nije svojstvena podjela na uvod, središnji dio i zaključak, već se organizira kao skup manjih i nezavisnih odjeljaka. Struktura se teksta svodi na početni dio koji obuhvaća naslov i uvodnu rečenicu te središnji, ujedno i završni dio, koji predstavlja astrološki prikaz. Zaključka nema. Primjerice:

a) LJUBAV: Između vas i voljene osobe svakim će danom biti sve više razmjena ideja, ali i distance. Svatko će željeti nešto svoje, a usuglašavanje će biti kroz kompromis. Nađite zlatnu sredinu i oboje ćete biti mirniji. U protivnom, osjećat ćete se usamljeno.

KARIJERA: Na dnevni red dolaze intelektualne borbe. Neke će u vama izazivati emocije, pa ćete ih odrađivati sa strašću ili s ljutnjom. Osjećat ćete se ambivalentno i neće vam biti jasno na čemu ste. Razbistrite sve s argumentima.

ZDRAVLJE & SAVJET: Fokusirajte se na bitne stvari.

b) BIK

Očekujte zastoj i komplikacije na poslovnom planu.

Ljubavne strelice gađat će vas na sve strane. Pažljivo birajte. Polako se oporavljate od stresa.

SAVJET TJEDNA: Oprezno vozite!

Obično se uz horoskopski znak nalaze i datumi koji određuju period vladavine toga znaka. Budući da sva tri dijela - ljubav, posao, zdravlje - mogu zauzimati sve pozicije u tekstu, struktura horoskopa je potpuno fleksibilna. Osim osnovnih predviđanja u tekst se znaju uklopiti i fakultativni vizualni i grafički dodatci poput simbola horoskopskih znakova i zvijezda, njih pet, koje vizualno govore čitatelju koliko su odgovarajuća predviđanja pozitivna ili negativna.

Na primjer:

♈ **BIK** 22.8.-28.8.2016.

ljubav: ★★★★★

karijera: ★★★★★

zdravlje: ★★★

LJUBAV: Vaša vesela i otvorena priroda postat će malo tiša, a vi na neki način običniji. Barem kad se radi o ljubavi. Više vam neće biti važne atrakcije, nego ćete uspjeti uživati u malim stvarima. To je zrelost, bilo para, bilo osobe. Voljet ćete.

KARIJERA: Poslovi se intenziviraju, a sve što radite poprima poduzetnički karakter. Mnogi će se ovih dana jače pokrenuti ili će se od njih zahtijevati veći angažman na radnom mjestu. Oni koji traže posao također će biti prilično aktivni.

ZDRAVLJE&SAVJET: Nemojte zanemariti redovan san.

U konstrukciji horoskopa najviše se koriste izjavne rečenice, dok su upitne i usklične nešto rjeđe. Primjerice:

- a) *Nemojte zanemariti redovan san.*
- b) *Stalno ćete biti s ljudima. Povremeno se osamite.*
- c) *Oprezno vozite!; Usporite tempo!*

Uz jednostavne rečenice upotrebljavaju se i složene i to nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice. Od nezavisnosloženih najčešće se javljaju sastavne i suprotne rečenice što možemo vidjeti u sljedećim primjerima:

- a) *Predlagat će vam razne opcije, **ali** vi sami nećete moći utjecati na stvari.*
- b) *Ulazite u manje zanimljivu ljubavnu fazu kad će se prilike prorijediti, **a** vi sve teže nalaziti zajednički jezik sa osobama suprotnog spola.*
- c) *Samo ih pažljivo slušajte **i** slijedite svoju intuiciju.*
- d) *Pustite misli neka lutaju **i** same nađu put.*

Budući da se horoskopom čitatelja nastoji upozoriti na određene postupke u bliskoj ili daljnjoj budućnosti, učestalo se pojavljuju pogodbene rečenice, i to u ovim primjerima:

- a) **Ako** je zapelo između vas i partnera, vjerojatno ćete se oboje otvoriti i truditi pojasniti svoja očekivanja.
- b) **Ako** ste još sami i tražite ljubav, budite odmjereni i ne navaljujte.
- c) **Ako** se osjećate usamljeno, računajte s tim kao fazom i da će sve ići polako.
- d) **Ako** ste još sami, svakako izađite van u društvo jer su šanse da se s nekim zblížite povećane.

Uz pogodbene se rečenice javljaju se i uzročne, namjerne, dopusne te vremenske zavisnosložene rečenice.

- a) Uzročna: *Ne naglite jer biste mogli požaliti!*
- b) Vremenska: *Kada shvatite da ste i vi dio njih, sustavne promjene koje su odnedavno uvedene zaživjet će na kvalitetan način.*
- c) Namjerna: *Više pazite na zdravlje kako biste izbjegli moguća oboljenja.*
- d) Dopusna: *U drugom dijelu mjeseca pogoršat će se odnosi sa kolegama, iako će vama na radnom mjestu biti i zahtjevno i ugodno u isto vrijeme.*

Horoskop karakterizira direktno obraćanje pošiljaoca čitatelju. Tipična je upotreba izraza u drugome licu množine jer je osnovna značajka horoskopa da se odnosi na veći broj recipijenata. Budući da se horoskopom daju informacije o budućnosti, od glagolskih se vremena najčešće upotrebljava futur prvi. Primjerice:

- a) *Nađite zlatnu sredinu i oboje ćete biti mirniji. U protivnom, osjećat ćete se usamljeno.*
- b) *Dat ćete sve od sebe da uspijete.*
- c) *Zamišljat ćete se u ulozi dobročinitelja.*
- d) *Ovo će vam donijeti određenu radost jer neće biti dosadno.*
- e) *Svoju silnu energiju uložiti ćete u učvršćivanje odnosa s osobom koju volite.*
- f) *Kontakti će se malo prorijediti, ali osjetit ćete da je tako i bolje jer vam treba mir, pa i samoća.*

Glagolski način koji je vrlo čest u horoskopu je imperativ i njime se daje do znanja da recipijent predviđanja treba shvatiti kao istinita i da zbog toga treba izvršiti određene zadatke, što potvrđujemo sljedećim primjerima:

- a) *Nemojte zanemariti redovan san.*
- b) *Fokusirajte se na bitne stvari.*
- c) *Ne odustajte od svojih ciljeva.*
- d) *Svaki dan nađite nešto što vas veseli.*
- e) *Pustite misli neka lutaju i same nađu put.*

Od zamjениčnih oblika u horoskopu dominiraju osobne i posvojne zamjenice. S obzirom na direktno obraćanje čitateljima u drugome licu množine, zamjениčni oblici također odgovaraju takvim konstrukcijama u množini.

Kako u horoskop ulaze predviđanja o aspektima ljudskoga života, ljubavi, obitelji, poslu i zdravlju, tekst će obilovati leksemima koji pripadaju spomenutim semantičkim poljima. Leksik horoskopa obiluje terminima iz astrologije. Svaki znak horoskopa podređen je određenom zviježđu i svakome znaku dodijeljen je planet vladar. Budući da svaki element koji se obrađuje u horoskopu sadrži lekseme koji pripadaju toj tematici, leksik horoskopa ovisi i o sadržaju. Primjerice:

a) **LJUBAV:**

Još uvijek niste shvatili da se svijet ne vrti oko vas i da treba pokazati sposobnost uvažavanja drugih.

Poboljšat ćete komunikaciju između sebe i osoba suprotnog spola

Bit ćete snažno povezani s voljenom osobom kroz razumijevanje i razmjenu osjećaja.

b) **KARIJERA:**

Mnogi će slijediti vaš primjer jer će prepoznati da ste se vi postavili najbolje i da znate što radite.

Ono što zamislite lako ćete izražavati i prezentirati. Mnogi će vas uvažiti i pitati o vašim idejama.

*Mirnije ćete prihvaćati sugestije drugih jer jača vaše povjerenje u njih.
Spremniji ste na suradnju.*

c) ZDRAVLJE&SAVJET:

Osjećat ćete se bolje.

Budite otvoreni za sve.

Odlično ste.

Pređite s riječi na djela.

Najčešće su pogreške u horoskopskim tekstovima pojavljuju na pravopisnoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini, a budući da se horoskop prenosi različitim medijima česte su i tiskarske pogreške. Primjerice:

- a) *Možda ćete poželjeti nešto **mjenjati** ili prekinuti suradnju, ali prvo razmislite **da** li je to uopće potrebno.*
- b) ***Poboljšati** ćete odnose s voljenom osobom.*
- c) *Danas su **mogući** ljubavni događaji na svakom koraku.*
- d) *Ako postoji išta što **sa** nekim trebate raščistiti, učinite to i ne dajte da vas letargija uvuče u odgode.*
- e) *(...)no i to će biti moguće samo ako **primjenite** kriterije realnosti.*
- f) *(...)pa će se **partner(ica)** možda osjećati malo zanemareno.*
- g) *Ako radite sami, slobodno pitajte za **savjet** ili će vam nalaženje ulagača ići od **rkue**.*
- h) *To vam sada **trbea** zbog ravnoteže.*

7. ZAKLJUČAK

Kratke su tekstne vrste dio naše svakodnevice i služe za komunikaciju među ljudima. Asertivi su u hrvatskome jeziku *tekstovi koji imaju za cilj reći kako stvari stoje*. Primanjem takvih tekstova čovjek se informira i obogaćuje svoje znanje.

Povijest bolesti ili anamneza je skup podataka o bolesniku koji sadrži sve okolnosti što su prethodile sadašnjem stanju. Analizom korpusa možemo zaključiti da povijesti bolesti zadovoljavaju konstitutivne kriterije tekstualnosti (koherenciju, koheziju, intencionalnost, prihvatljivost, informativnost te situativnost), ali i efikasnost i efektivnost jer recipijent mora uložiti mnogo truda kako bi doznao ono što ga zanima. Najčešće pogreške u povijestima bolesti očituju se na gramatičkoj i leksičkoj razini. Česte su i tiskarske pogreške nastale pri brzome pisanju.

Budući da u obrađenim primjerima životopisa postoji kohezija (rekurencija, parcijalna rekurencija, pronominalizacija, ponavljanje glagolskog oblika i paralelizmi), koherencija koja počiva na logičko-semantičkoj povezanosti jedinica teksta te su podjednako zadovoljeni kriterij intencionalnosti, prihvatljivosti, informativnosti i situativnosti, za životopis možemo nedvojbeno zaključiti da je tekstualan. Otklon od norme u životopisima uključuje pogreške na pravopisnoj morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj jezičnoj razini.

Osmrtnice su danas bitan dio dnevnih novina i gotovo jedina mogućnost informiranja o smrti neke osobe. U osmrtničkim su tekstovima kohezivna sredstva (pronominalizacija i elipsa) manje zastupljena nego u nekim drugim tekstnim vrstama, prije svega zbog malog prostora koji je na raspolaganju emitentu, ali i zbog cijene osmrtnica zbog koje se sa što manje riječi nastoji reći što više. Ostali kriteriji tekstualnosti koji su zadovoljeni su koherentnost, intencionalnost, situativnost te intertekstualnosti. Najčešći otkloni od norme događaju se na pravopisnoj, morfološkoj i sintaktičkoj jezičnoj razini.

Kao većina stvari u životu i *oglas* se uzima zdravo za gotovo, ali treba ga promatrati kao bogat izvor informacija koje su nam u životu potrebne. Analiza je pokazala da je oglas doista tekstna vrsta jer kao takav zadovoljava konstitutivna i regulativna načela tekstualnosti. Osobito su prepoznatljive kohezivnost i koherentnost oglasa te intencionalnost, situativnost i prihvatljivost. U oglasima se

otkloni od norme najčešće nalaze na pravopisnoj, morfološkoj i sintaktičkoj jezičnoj razini.

Horoskop predstavlja tekstnu vrstu koja je raširena u svim medijima, od dnevnog tiska pa sve do interneta. Analizom primjera horoskopa iz tri različita izvora može se potvrditi da horoskop, kao i svaka druga tekstna vrsta, ispunjava kriterije tekstualnosti, i to koheziju, koherenciju, intencionalnost, situativnost te prihvatljivost. Najčešće pogreške u horoskopskim tekstovima pronalazimo na pravopisnoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini, a budući da se horoskop prenosi različitim medijima česte su i tiskarske pogreške.

Možemo zaključiti da su analizirane tekstne vrste zaista asertivne tekstne vrste iz nekoliko razloga. Prvi se odnosi na to da analizirane tekstne vrste zadovoljavaju sve ili barem većinu kriterija tekstualnosti. Drugi se odnosi na njihov interakcijsko-situacijski kontekst, makrostrukturu i mikrostrukturu, koji su, prije svega, povezani s osnovnom funkcijom asertivnih tekstnih vrsta, a to je iskazati kako stvari stoje, tj. informirati recipijenta.

8. LITERATURA

Amerl, V.; Šakić Blažeković, S.; Milaković Šakić, D. 2008. *Analiza povijesti bolesti nakon specijalističkog pregleda: Postoje li razlike u strukturi i sadržaju povijesti bolesti u razdoblju od 1999. do 2004. godine.* izvorni znanstveni članak. 89. str.

Anić, V. 1994. *Rječnik hrvatskoga jezika.* Novi Liber. Zagreb.

Anić, V.; Goldstein, I. 2007. *Rječnik stranih riječi.* Novi Liber. Zagreb.

Babić, S.; Finka, B.; Moguš, M. 1971. *Hrvatski pravopis.* Školska knjiga. Zagreb.

Bloomfield, L. 1933. *Language.* University of Chicago Press.

Brinker, K. 1992. *Linguistische Textanalyse.* Schmidt, Berlin.

De Beaugrande, R.-A.; Dressler, W. U. 2010. *Uvod u lingvistiku teksta.* Disput, Zagreb.

Glovacki - Bernardi, Z i dr. 2001. *Uvod u lingvistiku.* Školska knjiga. Zagreb.

Glovacki - Bernardi, Z. 1990. *O tekstu.* Školska knjiga. Zagreb.

Ivanetić, N., 2003. *Uporabni tekstovi.* Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zadru. Zagreb.

Jojić, Lj. 2009. *Pravopisni priručnik.* Novi Liber. Zagreb.

Klaić, B. 1981. *Rječnik stranih riječi.* Nakladni zavod MH. Zagreb

Kostić, A.; Stanojević, L. i dr. 1968. *Medicinski leksikon.* Medicinska knjiga. Beograd – Zagreb.

Petrović, B. 2012. *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika.* FF-press. Zagreb.

Selaković, M. 1967. *Priručni leksikon.* Nakladni zavod Znanje. Zagreb.

Silić, J. i dr. 1996. *Hrvatski računalni pravopis.* Matica hrvatska. Zagreb.

Solar, M. 2006. *Rječnik književnog nazivlja. Golden marketing - Tehnička knjiga.* Zagreb.

Škiljan, D. 1980. *Pogled u lingvistiku. Školska knjiga.* Zagreb.

Šonje, J. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika. Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga.* Zagreb.

Velčić, M. 1987. *Uvod u lingvistiku teksta. Školska knjiga.* Zagreb.

Izvor:

Europass: <http://www.europass.cedefop.europa.eu/hr/resources/european-language-levels-cefr> (pristupljeno 13. 9. 2016.)

9. SAŽETAK

U radu se obrađuju uporabne tekstne vrste. U ovome radu naglasak je na tekstnim vrstama asertivnoga tipa. Tekstne vrste *povijest bolesti*, *životopis*, *osmrtnica*, *oglas* te *horoskop* analizirane su prema kriterijima tekstualnosti i regulativnim kriterijima te su potkrijepljene primjerima iz konkretnih tekstova.

Ključne riječi: tekstne vrste, asertivi, tekstualnost, *povijest bolesti*, *životopis*, *osmrtnica*, *oglas*, *horoskop*

10. SUMMARY

In this paper are processed text types. Emphasis in this paper is on assertive text types. Text types *history of disease*, *biography*, *obituary*, *advertisement* and *horoscope* are analyzed according to the textuality and regulatory criteria and they are substantiated with examples from specific texts.

Key words: text types, assertives, textuality, *history of disease*, *biography*, *obituary*, *advertisement* and *horoscope*,

11.PRILOZI

Tablica 1 Hijerarhija tekstnih klasa prema Heinemannu	7
Tablica 2 Isenbergov prijedlog tipologije	8
Tablica 3 Searleova klasifikacija	9
Tablica 4 Usporedba struktura analiziranih povijesti bolesti	14
Tablica 5 Usporedba struktura analiziranih životopisa	19
Povijesti bolesti.....	46
Životopisi.....	51
Oglasi.....	55
Osmrtnice.....	58
Horoskopi.....	60